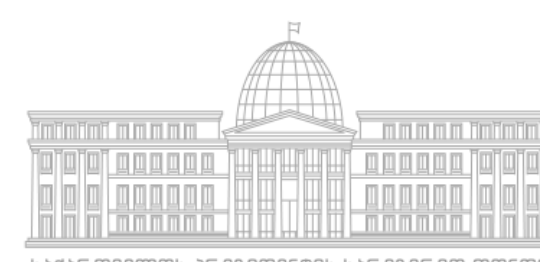

ფილ და არქივა

საქართველოს ეროვნული ბანკი
National Bank of Georgia

Փողը վճարման, փոխանակման, կուտակման և արժեքի չափման միջոց է: Թղթադրամները, մետաղադրամները և էլեկտրոնային վճարման միջոցները (օրինակ՝ վճարային քարտերը) այսօր կատարում են փողի գործառույթները, թեև պատմության ընթացքում փողը բազմիցս փոխել է իր ձևը:

Կարճ էքսկուրսիա դեպի փողի և արժույթի աշխարհ

Հնում, մինչ դրամավարկային համակարգի ներդրումը, մարդիկ միմյանց նվիրում էին, փոխառություններ էին տալիս կամ ուղղակիորեն միմյանց հետ փոխանակում էին տարբեր ապրանքներ, ինչպես օրինակ՝ միս, զենք, ցորեն և այլն: Ապրանքների փոխանակումը կոչվում է «բարտեր»:
Փոխանակման սկզբունքի վրա հիմնված համակարգերն ունեին իրենց բացասական կողմերը, օրինակ՝ ապրանքները, որոնք մարդիկ միմյանց առաջարկել են, միշտ չէ, որ պահանջարկ են ունեցել, այդ դեպքում գործարքը տեղի չի ունեցել: Դրա հետ մեկտեղ դժվար էր պայմանավորվել այս կամ այն ապրանքի արժեքի շուրջ, իսկ ապրանքների փոխանակումը հաճախ երկար էր տևում:

Ժամանակի ընթացքում առաջացան ապրանքային փողերը: Մարդիկ սկսեցին տարբեր և հեշտությամբ փոխանակվող իրեր՝ զենքեր, լվացարաններ, քարեր,

ոսկորներ, աղ և այլն, օգտագործել որպես վճարման միջոց, ինչը շատ ավելի հեշտացրեց և արագացրեց փոխանակումը: Այնուամենայնիվ, ապրանքային փողի միավորի արժեքը դեռևս մնում էր համաձայնեցման առարկա:

Առաջին մետաղադրամները պատրաստվել են մ.թ.ա. մոտավորապես 600 թվականին Լիդիայում (ժամանակակից Թուրքիա) : Մետաղադրամները պատրաստվում էին թանկարժեք մետաղներից, ինչպիսիք են ոսկին և արծաթը, և դրանք ունեին որոշակի, հատուկ արժեք: Մետաղադրամների ներմուծումը զգալիորեն նպաստեց միջազգային առևտրի ընդլայնմանը: Հին աշխարհում մետաղադրամները հատվում էին հատուկ ձեռնարկություններում՝ դրամահատարաններում, իսկ երկրի ղեկավարների համար ամենակարևոր մարտահրավերներից մեկը իրենց մետաղադրամները կեղծիքներից պաշտպանելն էր:

Մետաղադրամները ծանր էին և դժվար էր դրանք տեղափոխել, ուստի, ավազակների համար հարմար թիրախ էր: Բացի այդ, դժվար էր գտնել թանկարժեք մետաղների քանակությունը, որն անհրաժեշտ էր բավարար քանակությամբ մետաղադրամներ պատրաստելու համար: Ի պատասխան գոյություն ունեցող մարտահրավերների, դարերի ընթացքում թղթային փողը դանդաղորեն զարգացավ:

Հետաքրքիր է, որ առաջին թղթադրամը (ինչպես նաև՝ թուղթը) առաջացել է Չինաստանում, իսկ Եվրոպայում թղթային փողը սկսեցին օգտագործել 6 դար անց՝ մ. թ. 1661 թվականից Շվեդիայում:

Ժամանակակից փողը և արժույթ

Երկրների մեծ մասն այսօր ունի սեփական փողը, որը որոշակի տարածքում օրինական վճարման միջոց է հանդիսանում: Դրամական միավորը, որն օգտագործվում է որոշակի երկրում կամ տարածքում, կոչվում է արժույթ: Օրինակ՝ Վրաստանում պաշտոնական արժույթը լարին է, Թուրքիայում՝ լիրան, իսկ Եվրոգոտու 19 երկրներում՝ եվրոն:

Բոլոր արժույթներն ունեն անվանումներ (օրինակ՝ լարի, եվրո, դոլար և այլն) և արժույթը դրվում է շրջանառության մեջ որոշակի անվանական արժեքի թղթադրամներ ու մետաղադրամների տեսքով: Ընդ որում, յուրաքանչյուր արժույթի համար կան թողարկման (էմիսիայի), ոչնչացման և անվտանգության պահպանման խիստ ստանդարտներ, որոնք պաշտպանում են դրանք կեղծումից:

Վերջին ժամանակներում, տեխնոլոգիական առաջընթացի հետևանքով, թղթադրամների և մետաղադրամների կողքին

տարածվել են վճարման էլեկտրոնային միջոցները, ինչպիսիք են՝ վճարային պլաստիկ քարտերը (որոնք դուք հավանաբար ունեք) և էլեկտրոնային փողերը:

Էլեկտրոնային փողը ներկայացնում է արժես, ինչը համարժեք է կանխիկ փողին, որը ստացվում է սպառողի կողմից ր էլեկտրոնային եղանակով պահվում է, այսպես կոչված, «էլեկտրոնային դրամապանակում»:

«Էլեկտրոնային դրամապանակը» կարելի է կառավարել ինչպես առցանց, այնպես էլ վճարային քարտի միջոցով: Էլեկտրոնային փողի միջոցով հաճախորդները կարող են հեշտությամբ վճարել գնված ապրանքների կամ ծառայություններ համար, գումար փոխանցել և այլ գործողություններ կատարել առևտրի/սպասարկման կետերում:

Էլեկտրոնային վճարման միջոցների առավելությունն այն է, որ նրանք չեն մաշվում, և նրանց օգտատերերը ավելի պաշտպանված են գողությունից և փողի կորստից և ժամանակ չեն անցկացնում բանկային գրասեղանի մոտ հերթ կանգնելով: Նաև, վճարային քարտով գումար տեղափոխելը հեշտ է, և ինտերնետի և հեռախոսի միջոցով ցանկացած պահի կարելի է մուտք գործել էլեկտրոնային եղանակով:

Վրացական փողի մասին

Վրաստանի պաշտոնական արժույթը և երկրի տարածքում միակ օրինական վճարման միջոցը (բացառությամբ Ազատ արդյունաբերական գոտիների մասին Վրաստանի օրենքով նախատեսված դեպքերի) լարին է և ունի իր խորհրդանիշը, որը հաստատվել է Վրաստանի Ազգային բանկի խորհրդի կողմից 07.07.2014թ.-ին:

Վրացական փողերը հանդիպում են թղթադրամների և մետաղադրամների, ինչպես նաև կոլեկցիոն թղթադրամների և մետաղադրամների տեսքով, որոնք նվիրված են տարբեր նշանավոր ամսաթվերի, ականավոր մարդկանց և հայտնի իրադարձությունների: Հարկ է նշել, որ կան ներդրումային մետաղադրամներ, ինչը գումար խնայելու միջոցներից մեկն է:

Վրաստանում թղթադրամներ թողարկելու կամ փող տպելու իրավունք ունի միայն Վրաստանի Ազգային բանկը: Միաժամանակ Վրաստանի Ազգային բանկը համակարգված կերպով շրջանառությունից հանում ու ոչնչացնում է օգտագործման համար ոչ պիտանի փողերը, իսկ համապատասխան քանակությամբ

գումար փոխարինվում է նոր թղթադրամներով ու մետաղադրամներով:

Թղթային փողի շրջանառության միջին ժամկետը, այսինքն՝ այն ժամանակահատվածը, որի ընթացքում փողը պիտանի է, նրա բնական մաշվածությունը հաշվի առնելով, կազմում է 1-ից 5 տարի՝ կախված գումարի օգտագործման առանձնահատկություններից, իսկ մետաղադրամներն ունեն շատ ավելի երկար շրջանառություն:

Շրջանառության մեջ են դրված 1, 2, 5, 10, 20 և 50 թեթրի և 1 և 2 լարի անվանական արժեք ունեցող մետաղադրամներ (և 2000 թվին թողարկված 10 լարի արժողությամբ հուշադրամներ, որոնք նվիրվել են Քրիստոսի Ծնունդի 2000 և Վրաստանի պետականության 3000 ամյակին), ինչպես նաև 5, 10, 20, 50, 100 և 200 լարի անվանական արժեք ունեցող թղթադրամներ: 5 լարիանոց թղթադրամի վրա պատկերված է Իվանե Զավախիշվիլին, 10 լարիանոց թղթադրամի վրա՝ Ակակի Ծերեթելին, 20 լարիանոց թղթադրամի վրա՝ Իլյա Ճավճավաձեն, 50 լարիանոց թղթադրամի վրա պատկերված է Թամար Թագուիին, 100 լարիանոց թղթադրամի վրա՝ Շոթա Ռուսթավելին, իսկ 200 լարիանոց թղթադրամի վրա՝ Քաբուցա Չոլողաշվիլին: Վրաստանի Ազգային

Չոլոդաշվիլին: Վրաստանի Ազգային բանկը 2016 թվականից սկսել է աստիճանաբար նորացված թղթադրամներ թողարկել: Թարմացված թղթադրամներն տարբերվում են վառ գունային սպեկտրով, և դրանց հարդարման ոճը, պարամետրերը և պաշտպանիչ նշանները ժամանակակից են, հաստատված և համապատասխան յուրաքանչյուր անվանական արժեքի համար: Թարմացված լարիի թղթադրամները պաշտպանված են օգտագործողի համար հեշտ ընկալելի, բարձր տեխնոլոգիական անվտանգության նշաններով: Միաժամանակ լարիի նորացված թղթադրամների նյութը բարձրացնում է դրանց դիմադրությունը աղտոտվածության և բնական մաշվածության նկատմամբ:

Փողի պաշտպանիչ նշաններ

Կարևոր է իմանալ թարմացված լարի թղթադրամների անվտանգության առանձնահատկությունների մասին, որոնց օգնությամբ կարող ենք տարբերել իրական փողը կեղծից: Կեղծ թղթադրամները կարելի է հայտնաբերել հատուկ գործիքներով, ինչպես նաև անզեն աչքով՝ լույսին նայելիս (օր. արևին), տարբեր անկյուններից նայելիս կամ դիպչելիս:

Նայեք թղթադրամին լույսի ներքո և կտեսնեք շրանիչ՝ անվանական արժեքի համապատասխան դիմանկարով, (օրինակ՝ 50 լարիի վրա՝ Թամար թագուհի), անվանական համարը (օր.՝ 50) և լարիի խորհրդանիշը (Է), թղթադրամի հետևի մասում ուղղահայաց պաշտպանիչ գիծ է, որը լույսի ներքո միանում է՝ դառնալով անընդհատ գիծ, և ունի թղթադրամի անվանական արժեքի մակագրություն, օրինակ՝ «50 լարի»:

Նայեք թղթադրամին, երբ այն թեքեք տարբեր անկյուններով և կտեսնեք.

- հոլոգրամի պատկերի փոփոխվող ազդեցությունը թղթադրամի դիմացի մասում, թղթադրամի դիմացի մասում անվանական համարի թաքնված պատկեր (օրինակ՝ 50) և օպտիկական փոփոխական ներկ, թղթադրամի հետևի մասում՝ ծիածանաթաղանթե գիծ (թափանցիկ ներկով տարված) և ընդհատվող պաշտպանիչ թելերի գույների փոփոխություն:

Շոշափեք թղթադրամը և կզգաք.

- ներկերի ռելիեֆային շերտ, որը կիրառվում է թղթադրամի դիմացի մասի գրաֆիկական մանրամասների վրա (օրինակ՝ դիմանկար),
- թղթադրամի դիմացի մասում եզրին կան կարճ հորիզոնական գծեր, որոնք ռելյեֆային են և թույլ տեսողություն ունեցողներին թույլ են տալիս ընկալել թղթադրամի անվանական արժեքը:

Փոխարժեքի մասին

Արտարժույթի փոխարժեքը մեկ երկրի արժույթի արժեքն է՝ արտահայտված մեկ այլ երկրի արժույթային միավորներով:

Յուրաքանչյուր երկրի կենտրոնական բանկը որոշում է իր փոխարժեքի ռեժիմը և տարբեր մեխանիզմներով իրականացնում դրամավարկային քաղաքականություն:

Փոխարժեքի ռեժիմները կարող են լինել ֆիքսված, լողացող կամ խառը: Ֆիքսված փոխարժեքի ռեժիմը նշանակում է, որ երկրի փոխարժեքը կապված է

ցանկացած այլ արժույթի (կամ արժույթների) փոխարժեքի հետ ֆիքսված փոխարժեքով, մինչդեռ լողացող փոխարժեքի ռեժիմում փոխարժեքը որոշվում է շուկայական ուժերով՝ պահանջարկի և առաջարկի փոխազդեցությամբ:

Բացի այդ, կան խառը տիպի միջանկյալ ռեժիմներ, որտեղ փոխարժեքը խիստ ֆիքսված չէ, բայց որոշակիորեն կառավարվում է:

Վրաստանն ունի լողացող փոխարժեքի ռեժիմ, որը բնութագրվում է փոխարժեքի կարճաժամկետ տատանումներով, ինչը կարող է լողացող փոխարժեքի ռեժիմն առաջին հայացքից

Փցույց տալ ոչ այդքան գրավիչ, բայց միևնույն ժամանակ փոխարժեքի ճկունությունը ծառայում է ցնցումների մեղմանը և խթանում է երկարաժամկետ տնտեսական աճ և զբաղվածության աճ: Օրինակ՝ բացասական շոկի դեպքում, երբ արտաքին պահանջարկը նվազում է, փոխարժեքի արժեզրկումը վերականգնում է վրացական արտահանման պահանջարկը (որովհետև արտահանումն էժանանում է) և նվազեցնում ներմուծումը (որովհետև ներմուծումը թանկանում է): Այս կերպ փոխարժեքի ճկունությունը չեզոքացնում է շոկի բացասական ազդեցությունը տնտեսության վրա:

Իսկ ֆիքսված փոխարժեքի պայմաններում արտաքին ցնցումների հաղթահարումը հանգեցնում է ավելի մեծ սոցիալական կորուստների, ինչպես օրինակ՝ աշխատավարձերի կրճատում կամ գործազրկության աճ:

Լարիի պաշտոնական փոխարժեքը ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ հաշվարկվում է արտարժույթի միջբանկային շուկայում կնքված գործարքների համաձայն և հրապարակվում է Վրաստանի Ազգային բանկի կողմից, մեկ այլ երկրի արժույթների նկատմամբ լարիի պաշտոնական փոխարժեքը որոշվում է միջազգային շուկաներում կամ թողարկող երկրի արտարժույթի ներքին շուկայում փոխարժեքների հաշվարկների հիման վրա:

Այս ֆինանսական
հաստատությունների առևտրային
գործունեությունը Բլումբերգ
առևտրային համակարգում որոշվում է
նրանց հաճախորդների (ֆիզիկական և
իրավաբանական անձանց) կողմից
տրված առքուվաճառքի պատվերներով:

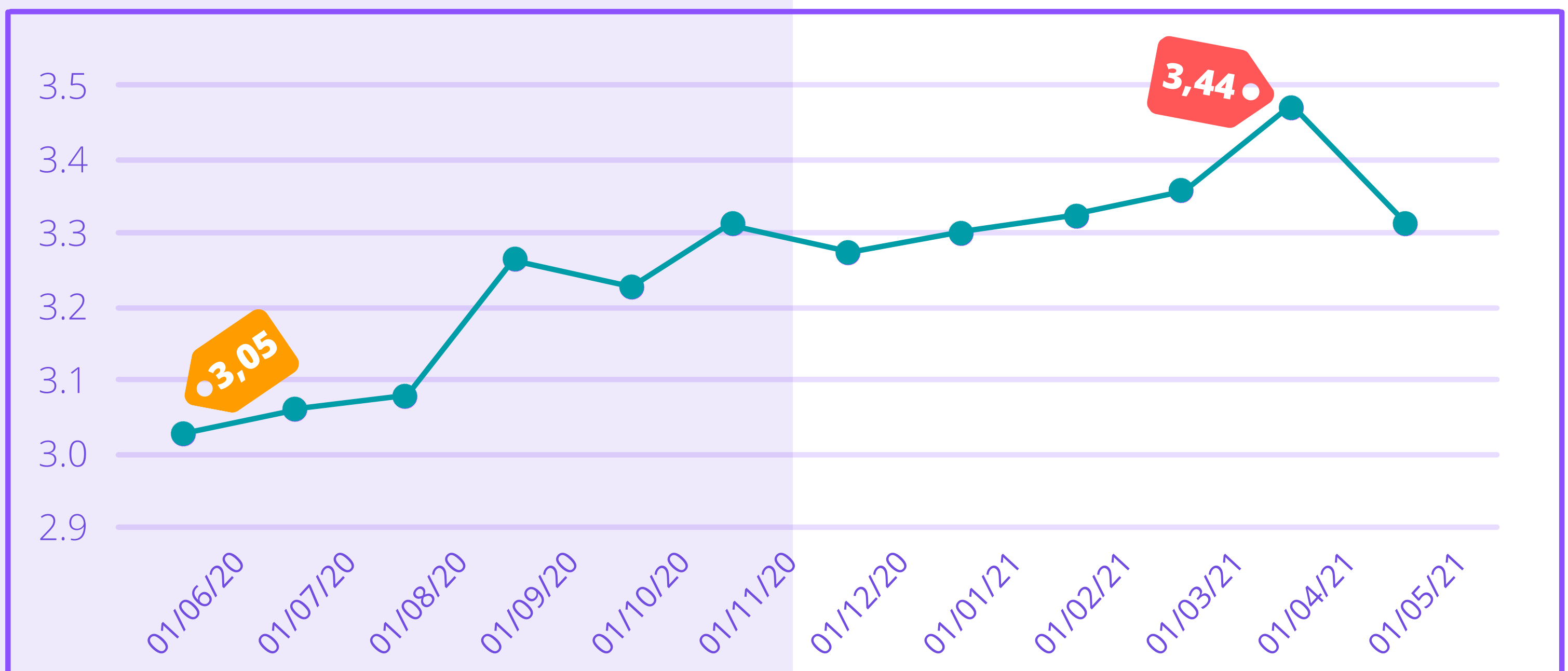
Նշված համակարգում կնքված
գործարքների հիման վրա հաշվարկվում է
լարիի միջին կշռված փոխարժեքը ԱՄՆ
դոլարի նկատմամբ, որը հայտարարվում է
հաջորդ օրվա պաշտոնական լարիի
փոխարժեքը և հրապարակվում է
Վրաստանի Ազգային բանկի
պաշտոնական կայքում՝ www.nbg.gov.ge

Հիշեք, որ փոխարժեքի
տատանումները կարող են զգալի
ազդեցություն ունենալ ձեր
ֆինանսական վիճակի և
որոշումների վրա, եթե այս կամ այն
կերպ շփվեք արտարժույթի հետ:

Օրինակ՝ դուք եկամուտ կամ
պարտավորություններ ունեք
արտարժույթով, ներմուծում կամ
արտահանում եք ապրանքներ,

պատրաստվում եք ճանապարհորդել
կամ սովորել արտասահմանում:
Դիտարկե՛ք հետևյալ իրավիճակը.
Եթե դուք վարկ եք վերցնում
արտարժույթով, և ձեր եկամուտը
արտահայտված է լարիով, դա
նշանակում է, որ յուրաքանչյուր
մուծման համար դուք պետք է
լարին փոխարկեք արտարժույթի
(այսինքն՝ արտարժույթ գնել
վրացական լարիով) և մարեք
վարկի վճարը:

Եթե լարին արժեզրկվում է
արտարժույթի նկատմամբ,
այդ դեպքում դոլարով մուծում
կատարելու համար ստիպված կլինեք
ավելի շատ լարի փոխանակել:
Դիտարկե՛ք օրինակը ըստ ստորև
ներկայացված գրաֆիկի: Ենթադրենք՝
2020 թվականի մայիսի 24-ից
օգտվում եք արտարժույթային վարկից՝
1000 ԱՄՆ դոլար ամսական վճարով:
Առաջին վճարման օրը՝ հունիսի
24-ին, 1 դոլարը կազմում էր 3.053 լարի:
Հետևաբար, 1000 դոլար գնելու և
մուծումը կատարելու համար պետք է
վճարեք 3053 լարի:

Մի քանի ամիս անց՝ 2021 թվականի ապրիլին, երբ դուլարի փոխարժեքը լարիի նկատմամբ բարձրացավ մինչև 3.334, լարիով մուծումը կազմել է 3446 լարի:

Այս պարզ օրինակում առաջին և երկրորդ մուծումների վճարումների տարբերությունը՝ 393 լարի (3446 - 3053 = 393) նկատելի փոփոխություն է և կարող է էական բացասական ազդեցություն ունենալ վարկառուի ֆինանսական բարեկեցության վրա: Հետագա ամիսներին փոխարժեքի տատանումների պատճառով լարիով արտահայտված դուլարը օրական տատանվում էր՝ երբեմն աճում, երբեմն նվազում՝ ստեղծելով լրացուցիչ ֆինանսական անորոշություն և մեծապես բարդացնելով կոնկրետ ֆինանսական ծրագրերը:

Այսպիսով, վարկից օգտվելուց առաջ անհրաժեշտ է դիտարկել փոխարժեքի տատանումների ռիսկը և համապատասխան որոշում կայացնել՝ ֆինանսական խնդիրներից խուսափելու համար:

Ինչպես նշվեց վերևում, նույնիսկ եթե դուք ապրանք եք արտահանում կամ ներմուծում, լարիի փոխարժեքի փոփոխությունը արտարժույթի նկատմամբ անխուսափելիորեն կազդի ձեր բյուջեի վրա: Լարին արժեզրկվում է արտարժույթի նկատմամբ, այնուհետև ներմուծումը կթանկանա, իսկ արտահանումը

կէժանանա: Հետևաբար, բիզնեսի սեփականատերերը, ինչպես նաև ֆիզիկական անձինք իրենց բյուջեն պլանավորելիս պետք է հաշվի առնեն փոխարժեքի հնարավոր փոփոխությունը և դրա հետ կապված ռիսկերը:

Փոխարժեքի անկայունության հարցը պակաս կարևոր չէ արտասահման մեկնելու կամ ուսումը շարունակելու հարցերում: Նման իրավիճակներում նպատակահարմար է արտարժույթով գնահատված արժեքը ներկայացնել լարիով, այսինքն՝ որոշել, թե որքան կարժենա արտասահման մեկնելը/ուսումը լարիով (ներառյալ ավիատոմսը, սնունդը և գիշերակացը և այլն): Այնուամենայնիվ, ցանկացած ապրանք առցանց արտարժույթով գնելուց առաջ լավ կլինի համեմատել Վրաստանում նմանատիպ ապրանքներ գնելու հետ կապված ծախսերը լարիով գնելու արժեքի հետ:

Կառավարեք գումարը
խելամտորեն!